

عنوان مقاله:

بازنمایی انگاره های سکولاریسم در جهان اسلام در اندیشه محمد ارکون

محل انتشار:

دوفصلنامه پژوهشهای تاریخی ایران و اسلام، دوره 16، شماره 2 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 29

نویسنده:

مجید منهای - دکتری تاریخ اسلام

خلاصه مقاله:

محمد ارکون (۱۹۲۸-۲۰۱۰ م)، پروژه های خویش را یعنی «نقد عقل اسلامی»، «اسلام شناسی کاربردی» و «عقل سنجش نگرآینده نگر» را از دهه هفتادمیلادی باهدف پایش و انجام مطالعات اسلامی و بررسی وضعیت بحران های جهان اسلام-عرب مطرح کرد. یکی از موضوعات که جایگاه ویژه ای در اندیشه ارکون دارد، سکولاریسم است. این مقاله با رویکردی توصیفی-تحلیلی به بررسی انگاره های سکولاریسم در جهان اسلام در اندیشه ارکون می پردازد. این مقاله قصد دارد به این سوالات پاسخ دهد که: «تعریف، مبانی سکولاریسم از منظر ارکون چیست؟ آیا از نظر ارکون سکولاریسم امکان کاربرد و تسری و در جهان اسلام-عرب دارد؟ آیا سکولاریسم مورد توجه ارکون، جایگزین گفتمان دینی است؟ یافته ها نشان می دهد: سکولاریسم در خوانش وی، طرح واره ای است که پیش تر در جوامع غربی جهت مقابله با اندیشه های تئوکراسی (حاکمیت دینی) به ثمر نشسته است. وی دوگانه اسلام و سکولار را از چالشی ترین موضوعات در اندیشه معاصر اسلام تلقی می کند و پیاده سازی سکولاریسم در جوامع اسلامی را به مثابه رسیدن به پیشرفت های اساسی می پندارد. از جمله نوآوریهای ارکون در این زمینه، تقسیم بندی سیر سکولاریسم در تاریخ اسلام به چهار دوره است. از منظر وی، سکولاریسم در عصر نبوی جایگاهی نداشته و از عصر خلافت اموی، جوانه و سپس در عصر سلطنت توسعه یافته است. همچنین ارکون دوگانه سکولاریسم باز و قهری را مطرح می کند و به بیان سه تجربه فرانسه، لبنان و ترکیه می پردازد. از منظر وی، سکولاریسم قهری گفتمان دینی را به حاشیه برد و با اصول کثرت گرایی در درون گفتمان های اجتماعی مغایرت دارد و تجربه ای شکست خورده و ناموفق است. اما سکولاریسم باز یا آزاد به دلیل تثبیت مولفه های مدرنیسم به ویژه برابری جنسیتی، دموکراسی و... راهی رو به پیشرفت است. ارکون، سکولاریسم را یک ایدئولوژی یا آموزه ای جایگزین دین تلقی نمی کند؛ بلکه آن را یک روش حکمرانی در عرصه اجتماعی-سیاسی می پندارد.

کلمات کلیدی:

محمد ارکون، جهان اسلام، تاریخ اسلام، سکولاریسم، مدرنیسم

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1678566>

